πράξης. Ωστόσο, η προσφυγή αυτή τότε μόνο μπορεί να διασφαλίσει αποτελεσματικά την προστασία των ενδιαφερόμενων ιδιωτών, όταν μπορεί να καταλήξει σε αποκατάσταση της ζημίας που επικαλούνται.

Κατά συνέπεια, δεν μπορεί να κριθεί απαράδεκτη αγωγή αποζημιώσεως κατά των κοινοτικών οργάνων επειδή ο ενάγων δεν χρησιμοποίησε τα μέσα παροχής έννομης προστασίας που παρέχει το εθνικό δίκαιο, εφόσον είναι βέβαιο ότι τα εν λόγω μέσα παροχής έννομης προστασίας δεν μπορούσαν να του διασφαλίσουν αποτελεσματική προστασία.

2. Καίτοι το άρθρο 3 του κανονισμού 974/71 επιβάλλει στην Επιτροπή την υποχρέωση να προβαίνει σε τροποποίηση των νομισματικών εξισωτικών ποσών σε περίπτωση που η νομισματική απόκλιση που χρησιμοποιείται ως βάση υπολογισμού τους είναι κατά μία τουλάχιστον μονάδα μεγαλύτερη από το ποσοστό που έχει επιλεγεί για τον προηγούμενο καθορισμό, ωστόσο, η διάταξη αυτή αφήνει στην Επιτροπή ορισμένο περιθώριο διακριτικής ευχέρειας ως προς την επιλογή του χρόνου θέσεως σε εφαρμογή των τροποποιήσεων. Η τροποποίηση μπορεί να μην είναι στιγμιαία, διότι η Επιτροπή διαθέτει εύλογη προθεσμία που της επιτρέπει να λάβει την απόφασή της με βάση τα πιο αξιόπιστα στοιχεία.

3. Σκοπός της θεσπίσεως των εξισωτικών ποσών είναι η διατήρηση ενιαίων τιμών, που αποτελεί τη βάση της σημερινής οργανώσεως των αγορών, αποφεύγοντας, με τον τρόπο αυτό, την αποδιοργάνωση του συστήματος των τιμών παρεμβάσεως και διατηρώντας τα φυσιολογικά ρεύματα των γεωργικών προϊόντων τόσο μεταξύ των κρατών μελών όσο και με τις τρίτες χώρες. Κατά συνέπεια, τα νομισματικά εξισωτικά ποσά εφαρμόζονται μόνον εφόσον τα σκοπούμενα νομισματικά μέτρα συνεπάγονται διατάραξη του εμπορίου γεωργικών προϊόντων.

4. Οι επιχειρηματίες ευλόγως δεν μπορούν να αναμένουν τροποποίηση των νομισματικών εξισωτικών ποσών εφόσον δεν κατέληξαν σε συμφωνία οι διαπραγματεύσεις στους κόλπους του Συμβουλίου, τις οποίες οπωσδήποτε γνωρίζουν οι επιχειρηματίες και οι οποίες έχουν σκοπό να αποτρέψουν αύξηση των νομισματικών εξισωτικών ποσών διά της αναπροσαρμογής των αντιπροσωπευτικών τιμών.

5. Η απαγόρευση των δυσμενών διακρίσεων που θεσπίζει το άρθρο 40, παράγραφος 3, εδάφιο 2, της συνθήκης δεν αποτελεί παρά ειδική έκφραση της γενικής αρχής της ισότητας που περιλαμβάνεται στις θεμελιώδεις αρχές του κοινοτικού δικαίου. Σύμφωνα με την αρχή αυτή, όμοιες καταστάσεις δεν πρέπει να τυγχάνουν διαφορετικής μεταχειρίσεως, εκτός αν δικαιολογείται αντικειμενικώς η διαφοροποίηση.

Στην υπόθεση 281/82,

ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΕΝΗΣ ΕΥΘΥΝΗΣ UNIFREX, με έδρα το 21160 Marsannay-la-Côte, 580, rue des Vignes-Dardelain, εκπροσωπούμενη από το δικηγόρο στο Cour d'appel της Dijon G. Benar και το δικηγόρο στο Conseil d'État και στο Cour de cassation P. F. Ryziger, με αντίκλητο στο Λουξεμβούργο τον πρόεδρο του δικηγορικού συλλόγου Arendt, 34 B IV, rue Philippe-II,

προσφεύγουσα,

κατά

Επιτροπης των Ευρωπαϊκων Κοινοτητων, εκπροσωπούμενης από τον François Lamoureux, μέλος της νομικής της υπηρεσίας, με αντίκλητο στο Λουξεμβούργο τον Oreste Montalto, κτίριο Jean Monnet, Kirchberg,

και

Συμβουλιου των Ευρωπαϊκων Κοινοτητων, εκπροσωπούμενου από το νομικό του σύμβουλο, τον Bernhard Schloh και τον Arthur Brautigam, μέλος της νομικής του υπηρεσίας, με αντίκλητο στο Λουξεμβούργο τον H. J. Pabbruwe, διευθυντή στην Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων, 100, boulevard Konrad-Adenauer,

καθών,

που έχει ως αντικείμενο αγωγή αποζημιώσεως ασκηθείσα δυνάμει των άρθρων 178 και 215, δεύτερη παράγραφος, της συνθήκης,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (πέμπτο τμήμα)

συγκείμενο από τους Mackenzie Stuart, πρόεδρο, Y. Galmot, πρόεδρο τμήματος, O. Due, U. Everling και K. Κακούρη, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: G. F. Mancini
γραμματέας: H. A. Rühl, κύριος υπάλληλος διοικήσεως

εκδίδει την ακόλουθη

ΑΠΟΦΑΣΗ

Περιστατικά

Τα πραγματικά περιστατικά της υποθέσεως, η εξέλιξη της διαδικασίας, τα αιτήματα καθώς και οι ισχυρισμοί και τα επιχειρήματα των διαδίκων συνοψίζονται ως εξής:

I — Πραγματικά περιστατικά και έγγραφη διαδικασία

1. Η προσφεύγουσα, εταιρεία περιορισμένης ευθύνης Unifrex, είναι γαλλική επιχείρηση η οποία εξάγει γεωργικά προϊόντα και ιδίως σιτηρά, μεταξύ άλλων και προς την Ιταλία. Στις συμβάσεις που έχει συνάψει με ιταλούς εισαγωγείς, τα νομισματικά εξισωτικά ποσά (ΝΕΠ) που πρέπει να χορηγούνται κατά την εισαγωγή στην Ιταλία και τα οποία πράγματι καταβάλλει ο αρμόδιος γαλλικός οργανισμός (ONIC) ενσωματώνονται στην τιμή πωλήσεως — σε ιταλικές λιρέτες — των προς παράδοση προϊόντων και, επομένως, τα εισπράττει η προσφεύγουσα.

2. Ο κανονισμός 974/71 του Συμβουλίου, της 12ης Μαΐου 1971, περί ορισμένων μέτρων συγκυριακής πολιτικής που πρέπει να ληφθούν στο γεωργικό τομέα σαν συνέπεια της προσωρινής διευρύνσεως των περιθωρίων διακυμάνσεως των νομισμάτων ορισμένων κρατών μελών, (ΕΕ ειδ. έκδ. 03/006, σ. 192), όπως τροποποιήθηκε με τον κανονισμό 1112/73 του Συμβουλίου, της 30ής Απριλίου 1973 (ΕΕ ειδ. έκδ. 03/009, σ. 160), ορίζει στο άρθρο 2, παράγραφος 1:

«Για τα προϊόντα για τα οποία προβλέπονται μέτρα παρεμβάσεως, τα εξισωτικά ποσά ισούνται με τα ποσά που προκύπτουν εφαρμόζοντας στις τιμές:

α) όσον αφορά τα κράτη μέλη των οποίων τα νομίσματα διατηρούνται μεταξύ τους εντός στιγμιαίου μεγίστου ανοίγματος 2,25 %, το ποσοστό που εκφράζει τη διαφορά μεταξύ:

— της τιμής μετατροπής που χρησιμοποιείται στα πλαίσια της κοινής γεωργικής πολιτικής, και

— της τιμής μετατροπής που προκύπτει από την κεντρική τιμή·

6) όσον αφορά τα κράτη μέλη εκτός από εκείνα που αναφέρονται στην περίπτωση α), ο μέσος όρος των ποσοστών που εκφράζουν τη διαφορά μεταξύ:

— της σχέσεως μεταξύ της τιμής μετατροπής που χρησιμοποιείται στο πλαίσιο της κοινής γεωργικής πολιτικής για το νόμισμα του ενδιαφερόμενου κράτους μέλους και της επίσημης ισοτιμίας ή, σε περίπτωση μη τηρήσεως της ισοτιμίας αυτής, της κεντρικής τιμής κάθε νομίσματος των κρατών μελών που αναφέρονται στην περίπτωση α), και

— της τιμής συναλλάγματος τοις μετρητοίς για το νόμισμα του ενδιαφερόμενου κράτους μέλους σε σχέση με κάθε νόμισμα των κρατών που αναφέρονται στην περίπτωση α), η οποία διαπιστώνεται κατά τη διάρκεια μιας περιόδου που θα καθοριστεί.»

Το άρθρο 3 του ίδιου κανονισμού έχει ως εξής:

«Αν η διαφορά που αναφέρεται στο άρθρο 2, παράγραφος 1, αποκλίνει κατά μία τουλάχιστον μονάδα από το ποσοστό που επελέγη για τον προηγούμενο καθορισμό, τα εξισωτικά ποσά τροποποιούνται από την Επιτροπή ανάλογα με τη μεταβολή της διαφοράς.»

Ωστόσο, το άρθρο 6 προβλέπει ότι οι λεπτομέρειες εφαρμογής του εν λόγω κανονισμού θεσπίζονται από την Επιτροπή κατά τη διαδικασία της καλούμενης επιτροπής διαχειρίσεως και ότι, υπό την επιφύλαξη του άρθρου 3, οι λεπτομέρειες εφαρμογής συνεπάγονται ιδίως τον καθορισμό εξισωτικών ποσών.

Η δημιουργία του ευρωπαϊκού νομισματικού συστήματος (ΕΝΣ) άφησε ουσιαστικά αμετάβλητο το σύστημα των ΝΕΠ. Ωστόσο, ο κανονισμός 652/79 του Συμβουλίου, της 29ης Μαρτίου 1979, περί των συνεπειών του ευρωπαϊκού νομισματικού συστήματος, στο πλαίσιο της κοινής γεωργικής πολιτικής (JO L 84, σ. 1), αντικατέστησε τη νομισματική μονάδα (ΝΜ) με την ECU, για τον υπολογισμό, μεταξύ άλλων, των ΝΕΠ. Ο κανονισμός επανέλαβε, επίσης, ένα σύστημα απαλλαγών το οποίο, υπό διαφόρους τύπους, είχε εφαρμοστεί από το 1974 και το οποίο συνίσταται σε μείωση κατά ορισμένο ποσοστό της νομισματικής αποκλίσεως που χρησιμοποιείται για τον καθορισμό των ΝΕΠ.

Δυνάμει του ανωτέρω συστήματος, για τα κράτη μέλη που τηρούν μεταξύ τους ανώτατο περιθώριο διακυμάνσεως 2,25 %, τα ΝΕΠ είναι, καταρχήν, αμετάβλητα, δηλαδή δεν μεταβάλλονται παρά μόνο σε περίπτωση τροποποιήσεως της κεντρικής ισοτιμίας

(υποτίμηση ή ανατίμηση) ή της αντιπροσωπευτικής ισοτιμίας (πράσινη ισοτιμία). Αντίθετα, για τα κράτη μέλη, τα νομίσματα των οποίων δεν δεσμεύονται από το περιθώριο των 2,25 %, όπως η ιταλική λιρέτα, τα ΝΕΠ υπόκεινται σε μεταβολές ανάλογα με την εξέλιξη των καθημερινών ισοτιμιών στην αγορά συναλλάγματος.

Το άρθρο 2 του κανονισμού 1380/75 της Επιτροπής, της 29ης Μαΐου 1975, περί του τρόπου εφαρμογής των νομισματικών εξισωτικών ποσών (ΕΕ ειδ. έκδ. 03/013, σ. 14), καθόρισε, για τα τελευταία αυτά νομίσματα, την περίοδο αναφοράς κατά την οποία διαπιστώνονται οι διακυμάνσεις των εν λόγω νομισμάτων σε σχέση με τα νομίσματα που δεσμεύονται από το περιθώριο του 2,25 %. Το άρθρο αυτό ορίζει:

«Η περίοδος που αναφέρεται ... στο άρθρο 2, παράγραφος 1, περίπτωση 6, δεύτερη υποπερίπτωση ... του κανονισμού (ΕΟΚ) 974/71 εκτείνεται από την Τετάρτη μιας εβδομάδας μέχρι την Τρίτη της επόμενης εβδομάδας.»

Στις 22 Μαρτίου 1981, οι υπουργοί και οι διοικητές των κεντρικών τραπεζών των κρατών μελών αποφάσισαν να προβούν σε αναπροσαρμογή των κεντρικών ισοτιμιών του ΕΝΣ. Η αναπροσαρμογή αυτή είχε ως αποτέλεσμα την από 23ης Μαρτίου 1981 υποτίμηση της ιταλικής λιρέτας κατά 6 % έναντι όλων των άλλων νομισμάτων του ΕΝΣ, ενώ οι διμερείς κεντρικές ισοτιμίες των υπόλοιπων νομισμάτων έμειναν αμετάβλητες.

Με τον κανονισμό 801/81, της 27ης Μαρτίου 1981, περί των νομισματικών εξισωτικών ποσών και των διαφορικών ποσών (ΕΕ L 82, σ. 17), ο οποίος τέθηκε σε ισχύ στις 30 Μαρτίου 1981, η Επιτροπή «πάγωσε» τα ΝΕΠ που έπρεπε να εφαρμοστούν για την εβδομάδα από 30 Μαρτίου μέχρι 5 Απριλίου 1981. Το άρθρο 1 του εν λόγω κανονισμού ορίζει τα εξής:

«Τα νομισματικά εξισωτικά ποσά και τα διαφορικά που εφαρμόζονται από τις 30 Μαρτίου έως τις 5 Απριλίου 1981 θα είναι ίδια με εκείνα που εφαρμόζονται στις 23 Μαρτίου 1981.»

Στις αιτιολογικές σκέψεις του εν λόγω κανονισμού η Επιτροπή ανέφερε ότι οι αναπροσαρμογές των σταθερών τιμών πρέπει, καταρχήν, να επιφέρουν τροποποίηση των ΝΕΠ, αλλ' ότι το «πάγωμα» δικαιολογείται, ως συντηρητικό μέτρο, ενόψει της επικείμενης αποφάσεως του Συμβουλίου, περί τροποποιήσεως των αντιπροσωπευτικών τιμών:

«... λαμβανομένων υπόψη των εν λόγω διατάξεων και των αναπροσαρμογών των σταθερών τιμών που πραγματοποιούνται στο πλαίσιο του ευρωπαϊκού νομισματικού συστήματος, θα πρέπει να ακολουθήσει, από τις 30 Μαρτίου 1981, μια τροποποίηση των νομισματικών εξισωτικών ποσών και των διαφορικών ποσών·

ότι, εν αναμονή μιας επικειμένης αποφάσεως του Συμβουλίου που θα αποσκοπεί στην τροποποίηση των αντιπροσωπευτικών τιμών προς αποφυγή αυξήσεως ή δημιουργίας νομισματικών εξισωτικών ποσών, πρέπει να διατηρηθούν, συντηρητικά, τα εξισωτικά νομισματικά ποσά, και τα διαφορικά ποσά στο επίπεδο που εφαρμοζόταν στις 23 Μαρτίου 1981.»

Ο κανονισμός 850/81 του Συμβουλίου, της 1ης Απριλίου 1981, περί τροποποιήσεως του κανονισμού 878/77 «περί των τιμών συναλλάγματος οι οποίες πρέπει να εφαρμόζονται στο γεωργικό τομέα» (ΕΕ L 90, σ. 1), ο οποίος τέθηκε σε ισχύ στις 6 Απριλίου 1981, τροποποίησε πράγματι τις αντιπροσωπευτικές τιμές, ευθυγραμμίζοντας τις πράσινες ισοτιμίες προς τις κεντρικές ισοτιμίες για τα νομίσματα της Μπενελούξ, της Γαλλίας, της Δανίας και της Ιρλανδίας και ευθυγραμμίζοντας εν μέρει την πράσινη ισοτιμία προς την κεντρική ισοτιμία για την ιταλική λιρέτα. Σύμφωνα με τις νέες

αυτές αντιπροσωπευτικές τιμές, η Επιτροπή, με τον κανονισμό 902/81, της 3ης Απριλίου 1981 (ΕΕ L 94, σ. 3), ο οποίος τέθηκε επίσης σε ισχύ στις 6 Απριλίου 1981, υπολόγισε τα ΝΕΠ βάσει των τιμών της περιόδου αναφοράς από 25 μέχρι 31 Μαρτίου 1981. Σε ό,τι αφορά την ιταλική λιρέτα, τα ΝΕΠ καθορίστηκαν σε —1, κατόπιν αφαιρέσεως της απαλλαγής.

3. Θεωρώντας ότι ο καθορισμός, χωρίς ένα εύλογο αντάλλαγμα, των ΝΕΠ που έπρεπε να εφαρμοστούν κατά την εβδομάδα από 30 Μαρτίου μέχρι 5 Απριλίου 1981, στο επίπεδο εκείνων που εφαρμόζονταν στις 23 Μαρτίου 1981, έγινε κατά παράβαση ανωτέρων κανόνων δικαίου που προστατεύουν τους ιδιώτες και της προκάλεσε ζημία, η προσφεύγουσα, με δικόγραφο που πρωτοκολλήθηκε στη γραμματεία του Δικαστηρίου στις 21 Οκτωβρίου 1982, άσκησε την υπό κρίση αγωγή αποζημιώσεως, δυνάμει των άρθρων 178 και 215, δεύτερη παράγραφος, της συνθήκης.

Με διάταξη της 21ης Σεπτεμβρίου 1983, το Δικαστήριο, κατόπιν εκθέσεως του εισηγητή δικαστή και μετά από ακρόαση του γενικού εισαγγελέα, αποφάσισε να αναθέσει την παρούσα υπόθεση στο πέμπτο τμήμα, κατ' εφαρμογή του άρθρου 95 του κανονισμού διαδικασίας, και να προχωρήσει στην προφορική διαδικασία χωρίς προηγούμενη διεξαγωγή αποδείξεων.

II — Αιτήματα των διαδίκων

Η *προσφεύγουσα* ζητεί από το Δικαστήριο:

— να της επιδικάσει αποζημίωση ποσού 2 957 276,77 γαλλικών φράγκων, αυξανομένου ή μειωμένου, κατά την κρίση του Δικαστηρίου.

Η *Επιτροπή* ζητεί από το Δικαστήριο:

— να απορρίψει την αγωγή ως αβάσιμη·

— να καταδικάσει την ενάγουσα στα δικαστικά έξοδα.

Το *Συμβούλιο* ζητεί από το Δικαστήριο:

— να απορρίψει την αγωγή ως απαράδεκτη, καθόσον στρέφεται κατά του Συμβουλίου·

— να καταδικάσει την ενάγουσα στα δικαστικά έξοδα.

III — Ισχυρισμοί και επιχειρήματα των διαδίκων

1. Επί του παραδεκτού

α) Η εταιρεία *Unifrex* αναφέρει ότι, κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, η αγωγή αποζημιώσεως αποτελεί αυτοτελές μέσο παροχής έννομης προστασίας που μπορεί να ασκηθεί ανεξάρτητα από οποιαδήποτε άλλη προσφυγή της εθνικής ή της κοινοτικής έννομης τάξης.

Το Δικαστήριο επιβεβαίωσε την αυτοτέλεια της αγωγής αποζημιώσεως σε σχέση με την προσφυγή λόγω παραλείψεως και την αίτηση ακυρώσεως αντίστοιχα, με τις αποφάσεις του της 28ης Απριλίου 1971 (Lütticke, 4/69, Recueil σ. 325) και της 2ας Δεκεμβρίου 1971 (Schöppenstedt, 5/71, Recueil σ. 975).

Η αυτοτέλεια της αγωγής αποζημιώσεως έναντι των μέσων παροχής έννομης προστασίας του εθνικού δικαίου αναγνωρίστηκε με την απόφαση της 24ης Οκτωβρίου 1973 (Merkur, 43/72, Recueil σ. 1055). Όπως προκύπτει από την τελευταία αυτή απόφαση, το παραδεκτό της αγωγής αποζημιώσεως δεν εξαρτάται από την προηγούμενη εξάντληση των μέσων έννομης προστασίας του εσωτερικού δικαίου. Στην παρούσα υπόθεση, η Unifrex δεν διαθέτει κανένα μέσο παροχής έννομης προστασίας του εθνικού δικαίου ικανό να της παράσχει

ικανοποίηση, δεδομένου ότι ο δικαστής που κρίνει αν συντρέχει η υπέρβαση εξουσίας έχει απλώς αρμοδιότητα να ακυρώσει απόφαση του ONIC περί καταβολής των ΝΕΠ, δεν μπορεί, όμως, να υποκαταστήσει τη διοίκηση και να καταδικάσει τον ONIC να καταβάλει διαφορετικού ύψους ΝΕΠ.

Από τα ανωτέρω προκύπτει ότι η παρούσα αγωγή μπορεί να ασκηθεί χωρίς να πρέπει προηγουμένως να διαπιστωθεί η έλλειψη νομιμότητας της πράξεως ή η παράλειψη του κοινοτικού οργάνου.

6) Η *Επιτροπή,* χωρίς να προβάλει ρητώς ένσταση απαραδέκτου, διατυπώνει, ωστόσο, αμφιβολίες ως προς το παραδεκτό της προσφυγής, λόγω της μη χρησιμοποιήσεως των εθνικών μέσων παροχής έννομης προστασίας.

Κατά πάγια νομολογία, στους ενδιαφερομένους εναπόκειται να προσβάλουν τις αποφάσεις που λαμβάνουν οι οργανισμοί παρεμβάσεως για την εφαρμογή της κοινοτικής κανονιστικής ρυθμίσεως ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων τα οποία μπορούν, ενδεχομένως, να ζητήσουν από το Δικαστήριο την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως (απόφαση της 5. 12. 1979, Amylum, 116 και 124/77, Recueil σ. 3497· απόφαση της 12. 12. 1979, Wagner, 12/79, Recueil σ. 3657· απόφαση της 10. 6. 1982, Interagra, 217/81, Συλλογή σ. 2233).

Η άποψη αυτή βρίσκει έρεισμα ιδίως στην απόφαση της 17ης Δεκεμβρίου 1981 (Ludwigshafener Walzmühle, 197 έως 200, 243, 245 και 247/80, Συλλογή σ. 3211), στην οποία το Δικαστήριο, κρίνοντας επί ενστάσεως απαραδέκτου λόγω μη χρησιμοποιήσεως των εσωτερικών μέσων παροχής έννομης προστασίας, δεν επανέλαβε την αιτιολογία της αποφάσεως Merkur, αλλ' απέρριψε την ένσταση διότι στις υποθέσεις εκείνες δεν ήταν διαθέσιμο ένα τέτοιο μέσο παροχής έννομης προστασίας. Αντίθετα, υποστηρίζει η Επιτροπή, η Unifrex είχε τη δυνατότητα να ασκήσει ενώπιον των γαλλικών διοικητικών δικαστηρίων προσφυγή ακυρώσεως κατά της αποφάσεως του ONIC, με την οποία ο εν λόγω οργανισμός προέβη στην εφαρμογή των επίδικων ΝΕΠ.

γ) Το *Συμβούλιο,* χωρίς να προβάλει ρητή ένσταση, κατά την έννοια του άρθου 91 του κανονισμού διαδικασίας, αναφέρεται στο απαράδεκτο της αγωγής. Στηρίζεται, σχετικά στο άρθρο 38 παράγραφος 1, του κανονισμού διαδικασίας, το οποίο επιβάλλει όπως το δικόγραφο της προσφυγής περιέχει με αρκετή σαφήνεια «το αντικείμενο της διαφοράς και συνοπτική έκθεση ισχυρισμών των οποίων γίνεται επίκληση». Στον προσφεύγοντα εναπόκειται «να αναφέρει τα ακριβή πραγματικά περιστατικά που επικαλείται για να δικαιολογήσει το αίτημά του και να διατυπώσει τα αιτήματά του κατά τρόπο που να μην επιδέχονται αμφισβητήσεις» (απόφαση της 14. 12. 1962, Meroni, 46 και 47/59, Recueil σ. 783). Στην προκειμένη περίπτωση, η ενάγουσα όφειλε, κυρίως, να αναφέρει με την επιβαλλόμενη ακρίβεια την παραβίαση που, δήθεν, διέπραξε το όργανο.

Το Συμβούλιο δέχεται σχετικά ότι το Δικαστήριο έδωσε μια πιο συσταλτική ερμηνεία στην απαίτηση αυτή με την απόφασή του της 15ης Μαΐου 1975 (CNTA, 74/74, Recueil σ. 533). Σύμφωνα με την απόφαση αυτή, οι ατέλειες του εισαγωγικού δικογράφου καθιστούν απαράδεκτη την προσφυγή μόνον όταν μπορούν να εμποδίσουν τον αντίδικο να υπερασπιστεί, πράγματι, τα συμφέροντά του ή να δυσκολέψουν το Δικαστήριο στην άσκηση του δικαστικού του ελέγχου. Αυτές, ακριβώς, οι προϋποθέσεις δεν συντρέχουν στην παρούσα περίπτωση, εφόσον το Συμβούλιο δεν μπορεί να αντιληφθεί σαφώς γιατί το αιτιάται η ενάγουσα.

2. Επί της ουσίας

Επί της ευθύνης της Κοινότητας

α) Η εταιρεία *Unifrex* παρατηρεί ότι κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου ιδίως με

την προαναφερθείσα απόφαση Schöppenstedt, η ευθύνη της Κοινότητας για πράξη νομοθετικού χαρακτήρα των οργάνων της, γεννάται σε περίπτωση «κατάφωρης παραβιάσεως υπέρτερου κανόνα δικαίου που προστατεύει τους ιδιώτες». Στην προκειμένη περίπτωση η ευθύνη της Κοινότητας γεννάται τόσο λόγω της ελλείψεως νομιμότητας του κανονισμού 801/81 όσο και της παραβιάσεως των αρχών της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης και της απαγορεύσεως των διακρίσεων.

Η Unifrex υποστηρίζει, πρώτον, ότι ο κανονισμός 801/81 είναι παράνομος, δεδομένου ότι η Επιτροπή όφειλε να προσαρμόσει αμέσως τα ΝΕΠ στη νομισματική κατάσταση που προέκυψε μετά την υποτίμηση, στις 23 Μαρτίου 1981, της σταθερής τιμής της ιταλικής λιρέτας. Παρεμβάσα μόλις στις 27 Μαρτίου 1981 και καθορίσασα τα ΝΕΠ που έπρεπε να εφαρμοστούν κατά την εβδομάδα από 30 Μαρτίου μέχρι 5 Απριλίου 1981 στο επίπεδο εκείνων που εφαρμόζονταν στις 23 Μαρτίου 1981, η Επιτροπή παραβίασε το βασικό κανονισμό 974/71.

Η προσφεύγουσα δέχεται, στο σημείο αυτό, ότι η κοινοτική κανονιστική ρύθμιση δεν προβλέπει πότε πρέπει να τεθούν σε ισχύ τα ΝΕΠ που πρέπει να θεσπίσει ή να τροποποιήσει η Επιτροπή, κατ' εφαρμογή του άρθρου 3 του κανονισμού 974/71. Θεωρεί, ωστόσο, ότι η Επιτροπή οφείλει να θεσπίσει ή να τροποποιήσει αμέσως τα ΝΕΠ, όταν η νομισματική απόκλιση στην οποία αναφέρεται η εν λόγω διάταξη δεν προκύπτει από τη διακύμανση του νομίσματος, αλλά από την υποτίμησή του.

Δεύτερον, όπως προκύπτει από την προαναφερθείσα απόφαση CNTA, παραβιάστηκε η αρχή της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης. Καίτοι στην απόφαση αυτή το Διακστήριο δεν δέχτηκε ότι τα ΝΕΠ μπορούν να θεωρηθούν ως εγγύηση κατά των κινδύνων τροποποιήσεως των τιμών συναλλάγματος, αναγνώρισε, ωστόσο, ότι η εφαρμογή των ΝΕΠ αίρει στην πράξη το συναλλαγματικό κίνδυνο, κατά τρόπο ώστε ο επιχειρηματίας μπορεί δικαιολογημένα να έχει εμπιστοσύνη ότι, για τις εμπορικές πράξεις ως προς τις οποίες αμετάκλητα έχει αναλάβει υποχρεώσεις, δεν θα επέλθει τροποποίηση ικανή να του προκαλέσει απρόβλεπτες ζημίες.

Κατά συνέπεια, ο κίνδυνος που κανονικά αναλαμβάνει ο επιχειρηματίας είναι εκείνος του περιθωρίου διακυμάνσεως των νομισμάτων μέσα στο ΕΝΣ. Αντίθετα, θίγεται η δικαιολογημένη εμπιστοσύνη και οι επιχειρηματίες πρέπει να αποζημιώνονται όταν ο κίνδυνος, στον οποίο υπόκεινται, υπερβαίνει το περιθώριο αυτό, χωρίς να λαμβάνεται κανένα αντισταθμιστικό μέτρο.

Τρίτον, παραβιάστηκε η αρχή της απαγορεύσεως των διακρίσεων που προβλέπει το άρθρο 40, παράγραφος 3, εδάφιο 2, της συνθήκης, καθόσον η προσφεύγουσα δεν μπορεί να επικαλεστεί ούτε τη «ρήτρα επιείκειας» ούτε τον προκαθορισμό των ΝΕΠ.

Η «ρήτρα επιείκειας» θεσπίστηκε με τον κανονισμό 926/80 της Επιτροπής, της 15ης Απριλίου 1980, περί εξαιρέσεως εκ της εφαρμογής των νομισματικών εξισωτικών ποσών σε ορισμένες περιπτώσεις (ΕΕ ειδ. έκδ. 03/028, σ. 113). Σύμφωνα με τον εν λόγω κανονισμό, επιτρέπεται στο κράτος μέλος η αξία του νομίσματος του οποίου έχει τροποποιηθεί κατόπιν αιτήσεως των ενδιαφερομένων να μην εισπράττει ΝΕΠ ή το τμήμα που αντιστοιχεί στην αύξηση, για τις εισαγωγές ή εξαγωγές που πραγματοποιούνται δυνάμει συμβάσεων που έχουν συναφθεί οριστικώς πριν από τη λήψη του νομισματικού μέτρου. Η δυσμενής διάκριση έγκειται στο γεγονός ότι η κοινοτική

κανονιστική ρύθμιση δεν περιέχει ανάλογη ρήτρα για την περίπτωση που τα ΝΕΠ καταργούνται ή μειώνονται λόγω υποτιμήσεως της σταθερής τιμής του νομίσματος στο οποίο πρέπει να γίνει η πληρωμή.

Ο ίδιος συλλογισμός ισχύει και για τον προκαθορισμό των ΝΕΠ ο οποίος, αντίθετα προς την αρχή της κοινοτικής προτιμήσεως, είναι αυτοματοποιημένος μόνο στο εμπόριο με τις τρίτες χώρες, δυνάμει του κανονισμού 243/78, της 1ης Φεβρουαρίου 1978 (ΕΕ ειδ. έκδ. 03/020, σ, 74), αλλά δεν γίνεται δεκτός στο μεταξύ των κρατών μελών εμπόριο.

Επίσης, το Δικαστήριο έχει δεχτεί μέχρι ορισμένων ορίων το «πάγωμα» των ΝΕΠ από την Επιτροπή, με τις αποφάσεις του της 13ης Ιουνίου 1978 (British Beef Company, 146/77, Recueil σ. 1347) και της 14ης Δεκεμβρίου 1978 (Schouten, 35/78, Recueil σ. 2543). Με την τελευταία αυτή απόφαση επιβεβαίωσε το κύρος κανονισμού με τον οποίο η Επιτροπή είχε παγώσει τα ΝΕΠ παρά την πτώση της τιμής της αγγλικής και ιρλανδικής λίρας, αναγνωρίζοντας ότι το άρθρο 3 του κανονισμού 974/71 «μπορεί να ερμηνευτεί υπό την έννοια ότι οι τιμές συναλλάγματος που λαμβάνονται υπόψη για τον καθορισμό της εν λόγω αποκλίσεως πρέπει να κρίνονται βάσει κριτηρίων που δικαιολογούνται οικονομικώς και ότι, κατά συνέπεια, η Επιτροπή μπορούσε να μη λάβει υπόψη της τιμές που δεν τις έκρινε αντιπροσωπευτικές.» (σκέψη 36).

6) Η *Επιτροπή* αντιτάσσει πρώτον ότι ο κανονισμός 801/80 είναι έγκυρος, δεδομένου ότι η κοινοτική κανονιστική ρύθμιση δεν ορίζει πότε πρέπει να τεθούν σε ισχύ τα ΝΕΠ που πρέπει να θεσπίσει ή τροποποιήσει η Επιτροπή, κατ' εφαρμογή του άρθρου 3 του κανονισμού 974/71. Στην πράξη, καθορίζει συνήθως και θέτει σε ισχύ τα ΝΕΠ από τη Δευτέρα της εβδομάδας που ακολουθεί την εβδομάδα κατά την οποία διαπιστώθηκε η απόκλιση, ασχέτως της αιτίας της τροποποιήσεως. Σκοπός της προθεσμίας αυτής είναι να επιτρέψει στην Επιτροπή, με τη βοήθεια της επιτροπής διαχειρίσεως, να συγκεντρώσει τα πιο αξιόπιστα στοιχεία.

Το Δικαστήριο έχει, επομένως, αποδεχτεί μια αρκετά ευρεία ερμηνεία των σχετικών με τον καθορισμό των ΝΕΠ διατάξεων, εφόσον ο λόγος που ενέπνευσε το προσβαλλόμενο μέτρο ήταν η κατά το μεγαλύτερο δυνατό βαθμό τήρηση των πραγματικών σκοπών της κανονιστικής ρυθμίσεως και η αποφυγή εφαρμογής μη δικαιολογημένων οικονομικώς ΝΕΠ.

Ωστόσο, σε περίπτωση που υπάρχει φόβος κερδοσκοπικών ενεργειών, ιδίως μετά από τροποποιήσεις των σταθερών τιμών, η Επιτροπή μπορεί να αποφασίσει τη θέση σε ισχύ των ΝΕΠ χωρίς να αναμείνει την προσεχή Δευτέρα. Αυτό, ωστόσο, δεν συνέβη στην περίπτωση της υποτιμήσεως της ιταλικής λιρέτας στις 23 Μαρτίου 1981. Επομένως, έστω κι αν υποτεθεί ότι η Επιτροπή δεν είχε παγώσει τα ΝΕΠ, η αύξησή τους θα γινόταν στις 30 Μαρτίου 1981.

Σύμφωνα με τη νομολογία αυτή, το επίδικο μέτρο παγώματος πρέπει να θεωρηθεί δικαιολογημένο και αναγκαίο σε σχέση με τους σκοπούς του κανονισμού 974/71. Πράγματι, όπως προκύπτει από τις αιτιολογικές σκέψεις του εν λόγω κανονισμού, τα ΝΕΠ που πρέπει να θεσπιστούν πρέπει να περιοριστούν στα ποσά εκείνα που είναι απολύτως αναγκαία για να αντισταθμιστεί η επίπτωση των κοινοτικών μέτρων επί των

τιμών και ότι πρέπει να εφαρμοστούν μόνο στις περιπτώσεις εκείνες κατά τις οποίες η επίπτωση αυτή θα οδηγούσε στη δημιουργία δυσκολιών. Στην προκειμένη όμως περίπτωση είναι αμφίβολο αν μια προσωρινή νομισματική απόκλιση, η οποία πράγματι διορθώθηκε λίγες μέρες αργότερα, συνεπάγεται τέτοιες δυσκολίες ώστε να δικαιολογείται αύξηση των ΝΕΠ για λίγες μόνο ημέρες. Τέτοια αύξηση, χωρίς να διασφαλίζει διατήρηση των ρευμάτων του εμπορίου, θα μπορούσε, αντίθετα, να προκαλέσει τεχνητή πρόκληση των διαταράξεων.

Η Επιτροπή αναφέρει, σχετικά, ότι το επίπεδο των ιταλικών ΝΕΠ λόγω εισαγωγής αυξήθηκε από — 1,7, επίπεδο που ίσχυε στις 23 Μαρτίου, σε — 7,2 από 30ής Μαρτίου, δηλαδή αύξηση 324 %. Στις 6 Απριλίου, μετά από μερική ευθυγράμμιση της πράσινης ισοτιμίας της ιταλικής λιρέτας στη σταθερή τιμή της, τα ΝΕΠ καθορίστηκαν σε — 1, δηλαδή μείωση κατά 86 %.

Υπό τις συνθήκες αυτές, το «μηχανικό» αποτέλεσμα του άρθρου 3 του κανονισμού 974/71 είχε ως συνέπεια, σε διάστημα δύο εβδομάδων, εναλλαγή δύο αναπροσαρμογών παλινδρομικώς. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα, αφενός, κίνδυνο κερδοσκοπικών ενεργειών και εκτροπών του εμπορίου, αφετέρου, δημιουργία αβεβαιότητας στις εμπορικές σχέσεις που είναι πολύ περισσότερο επιζήμια για τους επιχειρηματίες και για την εύρυθμη λειτουργία των κοινών οργανώσεων από τη διατήρηση των αμετάβλητων ΝΕΠ.

Επιβάλλεται επίσης να αναφερθεί ότι το πάγωμα εντάσσεται στο πλαίσιο της πολιτικής της προοδευτικής καταργήσεως ή, τουλάχιστον, του αυστηρού περιορισμού των ΝΕΠ. Η πολιτική αυτή συνδέεται στενά με τη δημιουργία του ΕΝΣ, την προσαρμογή των πράσινων ισοτιμιών στις σταθερές τιμές και τη διεύρυνση των απαλλαγών για μείωση των νομισματικών αποκλίσεων.

Η Επιτροπή υποστηρίζει, επίσης, ότι η ενάγουσα δεν απέδειξε την ύπαρξη «κατάφωρης παραβίασης» των αρχών της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης και της απαγορεύσεως των διακρίσεων, ούτε «κατάδηλη και βαρεία» παραβίαση των ορίων που πρέπει να τηρούνται κατά την άσκηση των εξουσιών της Κοινότητας (απόφαση της 25. 5. 1978, Bayerische HNL, 83 και 94/76, 4, 15 και 40/77, Recueil σ. 1209· προαναφερθείσα απόφαση της 5. 12. 1979, Amylum).

Ως προς την προστασία της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης, η Επιτροπή υποστηρίζει ότι η ενάγουσα δεν είχε κανένα δικαίωμα για άμεση αναπροσαρμογή των ΝΕΠ και ότι, επιπλέον, το επίδικο μέτρο μπορούσε να προβλεφθεί, ενόψει της πάγιας πρακτικής που ακολουθεί η Επιτροπή, σε περιπτώσεις επικείμενης τροποποιήσεως των αντιπροσωπευτικών τιμών. Με την προαναφερθείσα απόφαση CNTA το Δικαστήριο αναγνώρισε ότι το σύστημα των ΝΕΠ δεν εγγυάται στους εμπόρους συνεχή εφαρμογή του συστήματος, ούτε ισοδυναμεί με συναλλαγματική εγγύηση. Εξάλλου, στην προκειμένη περίπτωση, επιτακτικό κοινό συμφέρον, δηλαδή η ομαλή λειτουργία των μηχανισμών των κοινών οργανώσεων αγοράς, δεν επιτρέπει να ληφθούν υπόψη ενδεχόμενα δικαιώματα ή δικαιολογημένες προσδοκίες.

Επίσης δεν υπάρχει παραβίαση της αρχής της απαγορεύσεως των διακρίσεων. Πράγματι, ο λεγόμενος κανονισμός «επιείκειας» 926/80 αφορά μόνο τους επιχειρηματίες εκείνους για τους οποίους η νομισματική

ενέργεια συνεπάγεται αυξημένη επιβάρυνση κατά την εισαγωγή ή την εξαγωγή και, επομένως, δεν αφορά το απλό διαφυγόν κέρδος που προκύπτει από τη μη επαλήθευση της ελπίδας αυξήσεως των ΝΕΠ. Εξάλλου, το σύστημα προκαθορισμού των ΝΕΠ, που εφαρμόζεται στο εμπόριο με τις τρίτες χώρες (κανονισμός 243/78), δεν μπορεί να επεκταθεί στο ενδοκοινοτικό εμπόριο, καθόσον, διαφορετικά, οι εμπορευόμενοι θα προέβαιναν σε καταχρηστική χρήση του προκαθορισμού με μοναδικό κριτήριο το νομισματικό παράγοντα.

γ) Το *Συμβούλιο* ισχυρίζεται ότι η ατέλεια του δικογράφου της αγωγής δεν του επιτρέπει να διατυπώσει ισχυρισμούς επί της ουσίας. Περιορίζεται, επομένως, να διατυπώσει σχετικά μερικές συμπληρωματικές παρατηρήσεις.

Ως προς την εναντίον του αιτίαση, που διατυπώνεται στην αγωγή, ότι δεν έλαβε ένα δίκαιο αντισταθμιστικό μέτρο, παρατηρεί ότι στην Επιτροπή εναπόκειται να λάβει τα ad hoc μεταβατικά μέτρα για την εφαρμογή του κανονισμού 974/71. Εξάλλου, η ενάγουσα δεν αναφέρει βάσει ποιας διατάξεως είναι υποχρεωμένο το Συμβούλιο έναντι αυτής να λάβει μέτρο γενικού χαρακτήρα. Κανένα, τέλος, επιχείρημα, ούτε νομικό ούτε βασιζόμενο στη λογική, δεν υποχρεώνει το Συμβούλιο να προσαρμόσει πάραυτα τις αντιπροσωπευτικές τιμές που εφαρμόζονται στη γεωργία, από τη στιγμή που πραγματοποιείται τροποποίηση των σταθερών τιμών στο πλαίσιο του ΕΝΣ.

Έστω και αν υποτεθεί ότι η ενέργεια του Συμβουλίου αντιβαίνει προς το κοινοτικό δίκαιο, το γεγονός αυτό δεν αρκεί για να γεννήσει δικαίωμα αποζημιώσεως. Αντίθετα, όπως προκύπτει από την προαναφερθείσα απόφαση Bayerische HNL, ακόμα και στην περίπτωση που μια νομοθετική πράξη κηρύσσεται ανίσχυρη, ο ιδιώτης οφείλει να υποστεί ορισμένες επιζήμιες επιπτώσεις, εφόσον το ενδιαφερόμενο όργανο δεν παρέβη, προδήλως και σοβαρώς, τα όρια των εξουσιών του.

Επί της ζημίας

α) Η εταιρεία *Unifrex* υποστηρίζει ότι η παράνομη συμπεριφορά των κοινοτικών αρχών της προκάλεσε συνολική ζημία 2 957 276,77 γαλλικών φράγκων. Το ποσό αυτό προκύπτει από τις ζημίες που υπέστη εκ των συμβάσεων που είχε συνάψει πριν από την υποτίμηση της λιρέτας, οι οποίες εκτελέστηκαν κατά τους δύο πρώτους μήνες μετά την εν λόγω υποτίμηση (από 23 Μαρτίου μέχρι τέλος Μαΐου 1981). Ισούται με τη διαφορά — μείον το συναλλαγματικό κίνδυνο — μεταξύ των θεωρητικών ΝΕΠ, τα οποία έπρεπε να χορηγηθούν αν δεν είχε αποφασιστεί το πάγωμα και αν είχε θεσπιστεί ρήτρα επιείκειας, και των ΝΕΠ τα οποία πράγματι χορηγήθηκαν. Ο συναλλαγματικός κίνδυνος προκύπτει από το γεγονός ότι τα ΝΕΠ τροποποιούνται μόνον όταν η νομισματική απόκλιση που αναφέρεται στο άρθρο 3 του κανονισμού 974/71 απέχει κατά μία τουλάχιστον μονάδα από το ποσοστό που έχει χρησιμοποιηθεί για τον καθορισμό της προηγούμενης εβδομάδας.

Το αίτημα αποζημιώσεως περιορίζεται σε δύο μήνες, λόγω της πρακτικής που ακολουθεί η Επιτροπή να μη λαμβάνει υπόψη περίοδο μεγαλύτερη των δύο μηνών για την εφαρμογή της «ρήτρας επιείκειας».

6) Η *Επιτροπή* αμφισβητεί, καταρχήν, την ύπαρξη συγκεκριμένης ζημίας. Αντιτάσσει, εξάλλου, ότι η ενάγουσα δεν απέδειξε την ύπαρξη αιτιώδους συνάφειας

μεταξύ της ζημίας που επικαλείται και των ενεργειών της Επιτροπής και ότι, εν πάση περιπτώσει, οι συνέπειες του «παγώματος» των ΝΕΠ δεν μπορούσαν να εμφανιστούν παρά μόνο κατά την περίοδο του «παγώματος», δηλαδή από 30 Μαρτίου μέχρι 5 Απριλίου 1981.

IV — Προφορική διαδικασία

Οι διάδικοι αγόρευσαν κατά τη συνεδρίαση της 1ης Φεβρουαρίου 1984.

Ο γενικός εισαγγελέας ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 14ης Μαρτίου 1984.

Σκεπτικό

1 Με δικόγραφο που κατέθεσε στη γραμματεία του Δικαστηρίου στις 21 Οκτωβρίου 1982, η εταιρεία περιορισμένης ευθύνης Unifrex, Marsannay-la-Côte (Γαλλία), άσκησε, δυνάμει των άρθρων 178 και 215, δεύτερη παράγραφος, της συνθήκης ΕΟΚ, αγωγή κατά του Συμβουλίου και της Επιτροπής, με την οποία ζητεί αποζημίωση για τη ζημία που ισχυρίζεται ότι υπέστη, επειδή τα νομισματικά εξισωτικά ποσά (ΝΕΠ) δεν προσαρμόστηκαν, κατά την περίοδο από 23 Μαρτίου μέχρι 5 Απριλίου 1981, στις μεταβολές των νομισματικών σχέσεων και δεν παρασχέθηκε κανένα δίκαιο αντιστάθμισμα.

2 Η ενάγουσα εξάγει γεωργικά προϊόντα και ιδίως σιτηρά προς την Ιταλία. Στις συμβάσεις που συνάπτει με ιταλούς εμπόρους, οι τιμές των εν λόγω εμπορευμάτων συμφωνούνται σε λιρέτες, λαμβανομένων υπόψη των ΝΕΠ που χορηγούνται κατά την εισαγωγή στην Ιταλία.

3 Στις 23 Μαρτίου 1981, κατά την αναπροσαρμογή των σταθερών τιμών στο πλαίσιο του ευρωπαϊκού νομισματικού συστήματος, η ιταλική λιρέτα υποτιμήθηκε κατά 6 % σε σχέση με τα λοιπά νομίσματα του συστήματος. Ωστόσο, μόλις από τις 6 Απριλίου 1981 το Συμβούλιο προέβη σε προσαρμογή των αντιπροσωπευτικών τιμών που χρησιμοποιούνται στην κοινή γεωργική πολιτική, με τον κανονισμό 850/81, της 1ης Απριλίου 1981, περί τροποποιήσεως του κανονισμού 878/77 περί των τιμών συναλλάγματος οι οποίες πρέπει να εφαρμόζονται στο γεωργικό τομέα (ΕΕ L 90, σ. 1).

4 Οι διάδικοι συνομολογούν ότι η νομισματική κατάσταση που ανέκυψε μεταξύ 23ης Μαρτίου και 6ης Απριλίου 1981 επέβαλε, κανονικά, τροποποίηση των

ΝΕΠ, δυνάμει του άρθρου 3 του κανονισμού 974/71 του Συμβουλίου, της 12ης Μαΐου 1971, περί ορισμένων μέτρων συγκυριακής πολιτικής που πρέπει να ληφθούν στο γεωργικό τομέα σαν συνέπεια της προσωρινής διευρύνσεως των περιθωρίων διακυμάνσεως των νομισμάτων ορισμένων κρατών μελών (ΕΕ ειδ. έκδ. 03/006, σ. 192). Κατά την εν λόγω διάταξη, αν η απόκλιση μεταξύ των τιμών που λαμβάνονται ως βάση υπολογισμού των ΝΕΠ, κατά την έννοια του άρθρου 2, παράγραφος 1, του εν λόγω κανονισμού, υπερβαίνει κατά μία τουλάχιστον μονάδα το ποσοστό που επελέγη για τον προηγούμενο καθορισμό, τα ΝΕΠ τροποποιούνται από την Επιτροπή ανάλογα με τη μεταβολή της αποκλίσεως.

5 Η Επιτροπή, ωστόσο, άφησε αμετάβλητα τα ΝΕΠ για την εν λόγω περίοδο. Με τον κανονισμό μάλιστα 801/81, της 27ης Μαρτίου 1981, περί των νομισματικών εξισωτικών ποσών και των διαφορικών ποσών (ΕΕ L 82 σ. 17), όρισε ρητώς ότι τα ΝΕΠ που ισχύουν για την εβδομάδα από 30 Μαρτίου μέχρι 5 Απριλίου 1981 είναι τα ίδια με εκείνα που ισχύουν στις 23 Μαρτίου 1981. Σύμφωνα με τις αιτιολογικές σκέψεις του εν λόγω κανονισμού, το πάγωμα αυτό δικαιολογείται, ως συντηρητικό μέτρο, λόγω της επικειμένης αποφάσεως του Συμβουλίου περί τροποποιήσεως των αντιπροσωπευτικών τιμών.

6 Μόλις από τις 6 Απριλίου, ημερομηνία προσαρμογής των αντιπροσωπευτικών τιμών, η Επιτροπή προέβη, με τον κανονισμό 902/81, της 3ης Απριλίου 1981 (ΕΕ L 94, σ. 3), σε νέο υπολογισμό των ΝΕΠ, λαμβάνοντας υπόψη τόσο τις τροποποιήσεις των σταθερών τιμών, όσο και των προαναφερθεισών αντιπροσωπευτικών τιμών. Σε ό,τι αφορά την Ιταλία, τα ΝΕΠ καθορίστηκαν σε — 1.

7 Κρίνοντας ότι αυτός ο τρόπος ενέργειας αντιβαίνει προς το κοινοτικό δίκαιο και της προκαλεί ζημία, η ενάγουσα άσκησε την παρούσα αγωγή με την οποία ζητεί να της επιδικαστεί αποζημίωση 2 957 276,77 γαλλικών φράγκων.

Επί του παραδεκτού

8 Τόσο η Επιτροπή, όσο και το Συμβούλιο προέβαλαν αντιρρήσεις ως προς το παραδεκτό της αγωγής.

9 Η Επιτροπή ισχυρίζεται ότι η αγωγή είναι απαράδεκτη, εφόσον η ενάγουσα μπορούσε να επιτύχει αποκατάσταση της ζημίας την οποία επικαλείται ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων. Πράγματι, μπορούσε να ασκήσει, ενώπιον των γαλλικών διοικητικών δικαστηρίων, αίτηση ακυρώσεως κατά της αποφάσεως του ONIC, με την οποία ο οργανισμός αυτός εφάρμοσε στην περίπτωσή της τα επίδικα ΝΕΠ. Παρόμοια ένδικη αμφισβήτηση θα μπορούσε να κινήσει τη διαδικασία εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως, βάσει του άρθρου 177 της συνθήκης, και να παράσχει, έτσι, στο Δικαστήριο την ευκαιρία να εξετάσει το κύρος των σχετικών κανονιστικών διατάξεων.

10 Η ενάγουσα, αντίθετα, υποστηρίζει ότι η αγωγή αποζημιώσεως αποτελεί μέσο παροχής έννομης προστασίας ανεξάρτητο από τα μέσα παροχής έννομης προστασίας του εθνικού δικαίου. Εξάλλου, στην προκειμένη περίπτωση, δεν υφίσταται εθνικό μέσο παροχής έννομης προστασίας, ικανό να την ικανοποιήσει, δεδομένου ότι με την αίτηση ακυρώσεως δεν μπορεί να επιτευχθεί η χορήγηση ΝΕΠ μεγαλύτερου ύψους.

11 Κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, η αγωγή αποζημιώσεως, βάσει των άρθρων 178 και 215 της συνθήκης, έχει θεσπιστεί ως αυτοτελές μέσο παροχής έννομης προστασίας με τη δική του ειδική λειτουργία στο πλαίσιο του συστήματος των μέσων παροχής έννομης προστασίας, το οποίο υπόκειται σε προϋποθέσεις ασκήσεως που έχουν τεθεί ενόψει του ειδικού αντικειμένου του. Πρέπει, ωστόσο, να κριθεί σε σχέση με το σύνολο του συστήματος της δικαστικής προστασίας των ιδιωτών που έχει θεσπίσει η συνθήκη. Στην περίπτωση που ιδιώτης θεωρεί ότι βίγεται από την εφαρμογή κοινοτικής νομοθετικής πράξης, την οποία θεωρεί παράνομη, έχει τη δυνατότητα, όταν η εφαρμογή της πράξης έχει ανατεθεί στις εθνικές αρχές, να αμφισβητήσει, κατά την εν λόγω εφαρμογή, το κύρος της πράξης ενώπιον εθνικού δικαστηρίου στο πλαίσιο διαφοράς με τις εσωτερικές αρχές. Το δικαστήριο αυτό μπορεί, ή και υποχρεούται, υπό τις προϋποθέσεις του άρθρου 177, να υποβάλει στο Δικαστήριο ερώτημα ως προς το κύρος της εν λόγω κοινοτικής πράξης. Ωστόσο, η προσφυγή αυτή τότε μόνο μπορεί να διασφαλίσει αποτελεσματικά την προστασία των ενδιαφερόμενων ιδιωτών, όταν μπορεί να καταλήξει σε αποκατάσταση της ζημίας που επικαλούνται.

12 Αυτό δεν συμβαίνει στην προκειμένη περίπτωση. Όπως προκύπτει από τις εξηγήσεις που παρέσχε η ενάγουσα και τις οποίες δεν αμφισβήτησε η Επιτροπή, η αίτηση ακυρώσεως ενώπιον των εθνικών διοικητικών δικαστηρίων δεν είναι ικανή στην υπό κρίση υπόθεση να διασφαλίσει αποτελεσματικά την προστασία της ενάγουσας. Πράγματι, έστω κι αν υποτεθεί ότι η επίδικη κοινοτική κανονιστική ρύθμιση κηρύσσεται ανίσχυρη, με απόφαση του Δικαστηρίου, εκδιδόμενη κατά τη διαδικασία εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως, και ότι ακυρώνεται η

εθνική απόφαση, η ακύρωση αυτή δεν θα συνεπάγεται την υποχρέωση των εθνικών αρχών να εφαρμόσουν για την προσφεύγουσα ΝΕΠ μεγαλύτερου ύψους χωρίς προηγούμενη παρέμβαση του κοινοτικού νομοθέτη.

13 Υπό τις περιστάσεις αυτές δεν μπορεί να γίνει δεκτή η αντίρρηση της Επιτροπής.

14 Το Συμβούλιο θεωρεί ότι η αγωγή είναι απαράδεκτη επειδή το εισαγωγικό δικόγραφο, αντίθετα προς το άρθρο 38, παράγραφος 1, στοιχείο γ, του κανονισμού διαδικασίας, δεν αναφέρει με επαρκή σαφήνεια το αντικείμενο της διαφοράς ούτε εκθέτει, έστω και συνοπτικά, τους προβαλλόμενους ισχυρισμούς, ως προς την παραβίαση που διέπραξε, δήθεν, το Συμβούλιο.

15 Ωστόσο, από τα πραγματικά περιστατικά που εκτίθενται στην αγωγή και από τις διευκρινίσεις που δόθηκαν κατά τη διάρκεια της διαδικασίας προκύπτει σαφώς ότι η ενάγουσα προσάπτει στο Συμβούλιο ότι δεν θέσπισε αμέσως κατάλληλα μέτρα για να αντισταθμίσει τις νομισματικές μεταβολές που σημειώθηκαν στις 23 Μαρτίου 1981. Υπό τις περιστάσεις αυτές, το Συμβούλιο μπορούσε αποτελεσματικά να λάβει θέση επί της ουσίας της υποθέσεως, όπως, εξάλλου, έπραξε με τις παρατηρήσεις του, το δε Δικαστήριο μπορεί να ασκήσει τον έλεγχό του.

16 Επομένως, και η αντίρρηση του Συμβουλίου πρέπει να απορριφθεί.

Επί της ουσίας

17 Κατά την ενάγουσα, η εξωσυμβατική ευθύνη της Κοινότητας γεννάται από το γεγονός ότι η Επιτροπή δεν τροποποίησε τα ΝΕΠ για την περίοδο μεταξύ 23ης Μαρτίου και 5ης Απριλίου 1981, ενώ το Συμβούλιο δεν προσάρμοσε τις αντιπροσωπευτικές τιμές παρά από τις 6 Απριλίου 1981. Ο τρόπος αυτός ενέργειας των θεσμικών οργάνων αντιβαίνει προς τον προαναφερθέντα βασικό κανονισμό 974/71 και παραβιάζει τις αρχές της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης και της απαγορεύσεως των διακρίσεων.

18 Η προσφεύγουσα ισχυρίζεται, πρώτον, ότι η παράλειψη άμεσης προσαρμογής των ΝΕΠ προς τη νομισματική κατάσταση που προέκυψε από την αναπροσαρμογή των σταθερών τιμών, στις 23 Μαρτίου 1981, συνιστά παράβαση του άρθρου 3 του κανονισμού 974/71, σύμφωνα με το οποίο τα ΝΕΠ τροποποιούνται, σύμφωνα με τη μεταβολή της νομισματικής αποκλίσεως που χρησιμοποι-

είται ως βάση υπολογισμού των ΝΕΠ, αν η απόκλιση αυτή είναι κατά μία τουλάχιστον μονάδα μεγαλύτερη από το ποσοστό που έχει επιλεγεί για τον προηγούμενο καθορισμό.

19 Παρατηρείται, σχετικά, ότι, καίτοι η εν λόγω διάταξη επιβάλλει στην Επιτροπή την υποχρέωση να προβαίνει σε τροποποίηση των ΝΕΠ, εφόσον συντρέχουν οι προϋποθέσεις, ωστόσο, της αφήνει ορισμένο περιθώριο διακριτικής ευχέρειας ως προς την επιλογή του χρόνου θέσεως σε εφαρμογή των τροποποιήσεων.

20 Η διαπίστωση αυτή προκύπτει τόσο από το γράμμα όσο και από το σκοπό του κανονισμού 974/71. Εφόσον το άρθρο 3 του εν λόγω κανονισμού δεν τάσσει καμία προθεσμία, εντός της οποίας πρέπει να γίνει η τροποποίηση των ΝΕΠ, αυτό σημαίνει ότι η τροποποίηση μπορεί να μην είναι στιγμιαία, αλλά ότι η Επιτροπή διαθέτει εύλογη προθεσμία που της επιτρέπει να λάβει την απόφασή της με βάση τα πιο αξιόπιστα στοιχεία. Στην πράξη, όπως προκύπτει από τις παρατηρήσεις της Επιτροπής, η τελευταία προβαίνει, κατά κανόνα, σε νέο καθορισμό των ΝΕΠ που ισχύουν από τη Δευτέρα της εβδομάδας που ακολουθεί την εβδομάδα κατά την οποία σημειώθηκε το νομισματικό γεγονός για το οποίο πρόκειται. Στην προκειμένη περίπτωση η ημερομηνία αυτή θα ήταν η 30ή Μαρτίου 1983.

21 Στο γεγονός αυτό προστίθεται, στην παρούσα περίπτωση, ότι επέκειτο η έκδοση αποφάσεως του Συμβουλίου περί προσαρμογής των αντιπροσωπευτικών τιμών και ότι, πράγματι, ο σχετικός κανονισμός τέθηκε σε ισχύ στις 6 Απριλίου 1981, δηλαδή δύο εβδομάδες μετά την τροποποίηση των σταθερών τιμών.

22 Όπως έχει δεχτεί το Δικαστήριο με πάγια νομολογία του, για πρώτη φορά με την απόφαση της 24ης Οκτωβρίου 1973 (Balkan, 5/73, Recueil σ. 1091), σκοπός της θεσπίσεως των εξισωτικών ποσών είναι η διατήρηση ενιαίων τιμών, που αποτελεί τη βάση της σημερινής οργανώσεως των αγορών, αποφεύγοντας, με τον τρόπο αυτό, την αποδιοργάνωση του συστήματος των τιμών παρεμβάσεως και διατηρώντας τα φυσιολογικά ρεύματα των γεωργικών προϊόντων τόσο μεταξύ των κρατών μελών όσο και με τις τρίτες χώρες. Κατά συνέπεια, τα ΝΕΠ εφαρμόζονται μόνον εφόσον τα σκοπούμενα νομισματικά μέτρα συνεπάγονται διατάραξη του εμπορίου γεωργικών προϊόντων.

23 Θα ετίθετο σε κίνδυνο η πραγματοποίηση του σκοπού αυτού και θα υπονομευόταν η πρακτική αποτελεσματικότητα της κανονιστικής ρυθμίσεως του Συμβουλίου, αν η Επιτροπή είχε προβεί σε προσαρμογή των ΝΕΠ κατά τη βραχεία χρονική περίοδο μεταξύ της τροποποιήσεως των σταθερών τιμών και της αναπροσαρμογής των αντιπροσωπευτικών τιμών. Στην περίπτωση αυτή, όπως διέλαβε η Επιτροπή στις παρατηρήσεις της, το ύψος των ΝΕΠ, κατά τις εισαγωγές στην Ιταλία, από — 1,7 που ήταν στις 23 Μαρτίου θα έφθανε το — 7,2 από την ημερομηνία αυτή για να διαμορφωθεί σε — 1 από τις 6 Απριλίου 1981, μετά τη μερική ευθυγράμμιση των αντιπροσωπευτικών τιμών της λιρέτας προς τη σταθερή της τιμή. Η εξέλιξη αυτή όμως δεν θα συνέβαλε στη διατήρηση των ρευμάτων του εμπορίου αλλά, αντίθετα, θα μπορούσε να δημιουργήσει τεχνητές διαταράξεις, προκαλώντας κερδοσκοπικές ενέργειες και, εντεύθεν, στρεβλώσεις των εμπορικών ρευμάτων.

24 Υπό τις περιστάσεις αυτές, ο ισχυρισμός περί παραβιάσεως του κανονισμού 974/71 πρέπει να απορριφθεί.

25 Η ενάγουσα προβάλλει, ακόμη, παραβίαση της αρχής της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης, γενικής αρχής του κοινοτικού δικαίου. Η αρχή αυτή παραβιάστηκε, στην προκειμένη περίπτωση, διότι, αντίθετα προς την πάγια πρακτική, τα ΝΕΠ δεν προσαρμόστηκαν έγκαιρα στη διακύμανση των ισοτιμιών της λιρέτας.

26 Πρέπει σχετικά να υπογραμμιστεί, καταρχήν, όπως έχει ήδη κρίνει το Δικαστήριο με την προαναφερθείσα απόφαση της 15ης Μαΐου 1975, ότι το σύστημα των ΝΕΠ δεν θα έπρεπε να θεωρείται ότι ισοδυναμεί με εγγύηση υπέρ των επιχειρηματιών κατά των κινδύνων τροποποιήσεως των τιμών συναλλάγματος. Αυτό προστίθεται στην προκειμένη περίπτωση, πράγμα που δεν μπορούσαν να αγνοούν οι ενδιαφερόμενοι επιχειρηματίες, ότι διεξάγονταν διαπραγματεύσεις, σε επίπεδο Συμβουλίου, με σκοπό την αναπροσαρμογή των αντιπροσωπευτικών τιμών, ώστε να αποτραπεί αύξηση των ΝΕΠ και ότι, ακριβώς, ο κανονισμός 801/81 της Επιτροπής, που πάγωσε τα ΝΕΠ κατά την εβδομάδα από 30 Μαρτίου μέχρι 5 Απριλίου 1981, θεσπίστηκε εν αναμονή της επικειμένης προς τούτο αποφάσεως του Συμβουλίου, όπως προκύπτει, εξάλλου, από τις αιτιολογικές του σκέψεις.

27 Υπό τις περιστάσεις αυτές, η ενάγουσα δεν μπορούσε να προσδοκά ευλόγως ότι θα τροποποιηθούν τα ΝΕΠ πριν προβεί το Συμβούλιο σε αναπροσαρμογή των αντιπροσωπευτικών τιμών. Επομένως και ο ισχυρισμός αυτός πρέπει να απορριφθεί.

28 Η ενάγουσα προβάλλει, τέλος, παραβίαση της αρχής της απαγορεύσεως των διακρίσεων, που διατυπώνεται στο άρθρο 40, παράγραφος 3, εδάφιο 2, της συνθήκης, καθόσον ο κοινοτικός νομοθέτης δεν θέσπισε «ρήτρα επιείκειας» για περιπτώσεις όπως η παρούσα και δεν προέβλεψε τη δυνατότητα προκαθορισμού των ΝΕΠ στο ενδοκοινοτικό εμπόριο.

29 Η ενάγουσα ισχυρίζεται σχετικά ότι, στην περίπτωση νομισματικού μέτρου που συνεπάγεται αύξηση των ΝΕΠ, επιτρέπεται στο ενδιαφερόμενο κράτος μέλος να μην εισπράττει τα ΝΕΠ ή το μέρος που αντιστοιχεί στην αύξηση επί των εισαγωγών ή εξαγωγών που πραγματοποιούνται δυνάμει συμβάσεων που έχουν συναφθεί οριστικώς πριν από τη λήψη του νομισματικού μέτρου, δυνάμει του κανονισμού 926/80 της Επιτροπής, της 15ης Απριλίου 1980, περί εξαιρέσεως εκ της εφαρμογής των νομισματικών εξισωτικών ποσών σε ορισμένες περιπτώσεις (ΕΕ ειδ. έκδ. 03/028, σ. 113). Αντίθετα, δεν προβλέπεται παρόμοια ρήτρα επιείκειας για την περίπτωση που τα ΝΕΠ μειώνονται ή καταργούνται λόγω υποτιμήσεως του νομίσματος στο οποίο πρέπει να γίνει η πληρωμή. Εξάλλου, καίτοι γίνεται αποδεκτός ο προκαθορισμός των ΝΕΠ, στο εμπόριο με τις τρίτες χώρες, δυνάμει του κανονισμού 243/78 της Επιτροπής, της 1ης Φεβρουαρίου 1978, περί καθιερώσεως του εκ των προτέρων καθορισμού των νομισματικών εξισωτικών ποσών (ΕΕ ειδ. έκδ. 03/020, σ. 74), δεν προβλέπεται παρόμοια δυνατότητα για το εμπόριο μεταξύ κρατών μελών.

30 Όπως έχει κρίνει επανειλημμένως το Δικαστήριο, πρόσφατα δε με την απόφαση της 15ης Ιουλίου 1982 (Edeka, 245/81, Συλλογή σ. 2745), η απαγόρευση των δυσμενών διακρίσεων που θεσπίζει το άρθρο 40, παράγραφος 3, εδάφιο 2, της συνθήκης δεν αποτελεί παρά ειδική έκφραση της γενικής αρχής της ισότητας που περιλαμβάνεται στις θεμελιώδεις αρχές του κοινοτικού δικαίου. Σύμφωνα με την αρχή αυτή, όμοιες καταστάσεις δεν πρέπει να τυγχάνουν διαφορετικής μεταχειρίσεως, εκτός αν δικαιολογείται αντικειμενικώς η διαφοροποίηση.

31 Η Επιτροπή ισχυρίζεται σχετικώς ότι η ρήτρα επιείκειας θεσπίστηκε, για εξαιρετικές περιπτώσεις, προκειμένου να απαμβλύνει τις συνέπειες μιας αυξημένης χρηματικής επιβαρύνσεως των επιχειρηματιών εισαγωγών ή εξαγωγών. Η

περίπτωση αυτή δεν μπορεί να εξομοιωθεί με την περίπτωση ενός απλώς διαφυγόντος κέρδους, που προκύπτει από τη μη επαλήθευση μιας ελπίδας αυξήσεως των ΝΕΠ. Εξάλλου, το σύστημα προκαθορισμού των ΝΕΠ που εφαρμόζονται στο εμπόριο με τρίτες χώρες, το οποίο συνεπάγεται, επίσης, τον προκαθορισμό των επιστροφών, δεν μπορεί να επεκταθεί στο ενδοκοινοτικό εμπόριο χωρίς κίνδυνο να καταφεύγουν καταχρηστικώς οι επιχειρηματίες στη μέθοδο του προκαθορισμού, λαμβάνοντας υπόψη μόνο το νομισματικό παράγοντα.

32 Υπό τις περιστάσεις αυτές, δεν μπορεί να προσαφθεί στην Επιτροπή ότι ενήργησε κατά τρόπο αυθαίρετο, επιφυλάσσοντας διαφορετική μεταχείριση στις καταστάσεις για τις οποίες πρόκειται.

33 Επομένως και ο ισχυρισμός αυτός πρέπει να απορριφθεί.

34 Εφόσον κανένας από τους ισχυρισμούς της ενάγουσας δεν έγινε δεκτός, η παρούσα αγωγή πρέπει να απορριφθεί ως αβάσιμη.

Επί των δικαστικών εξόδων

35 Κατά το άρθρο 69, παράγραφος 2, του κανονισμού διαδικασίας, ο ηττηθείς διάδικος καταδικάζεται στα δικαστικά έξοδα, εφόσον υπήρχε σχετικό αίτημα.

36 Δεδομένου ότι η ενάγουσα ηττήθη, πρέπει να καταδικαστεί στα δικαστικά έξοδα.

Για τους λόγους αυτούς

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (πέμπτο τμήμα)

αποφασίζει:

1) Απορρίπτει την αγωγή.

2) Καταδικάζει την ενάγουσα στα δικαστικά έξοδα.

Mackenzie Stuart Galmot

Due Everling Κακούρης

Δημοσιεύτηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο στις 12 Απριλίου 1984.

Κατ' εντολή
του γραμματέα

H. A. Rühl

Κύριος υπάλληλος διοικήσεως

Ο πρόεδρος του πέμπτου τμήματος

Y. Galmot

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ G. FEDERICO MANCINI ΠΟΥ ΑΝΑΠΤΥΧΘΗΚΑΝ ΣΤΙΣ 14 ΜΑΡΤΙΟΥ 1984 [1]

Κύριε πρόεδρε,
Κύριοι δικαστές,

1. Καλείστε να αποφανθείτε επί μιας αγωγής αποζημιώσεως που άσκησε κατά του Συμβουλίου και της Επιτροπής μια γαλλική επιχείρηση που εμπορεύεται σιτηρά στη διεθνή αγορά. Η διαφορά ανέκυψε από κανονισμό της Επιτροπής, ο οποίος πάγωσε, προσωρινά, τα νομισματικά εξισωτικά ποσά (ΝΕΠ), παρά την υποτίμηση της λιρέτας: κατά την ενάγουσα, το πάγωμα αυτό της προκάλεσε οικονομική ζημία, διότι η μείωση των τιμών, την οποία είχε ως συνέπεια η υποτίμηση, δεν συνοδεύτηκε από ανάλογη αύξηση των ΝΕΠ. Πρόκειται λοιπόν να αποφασίσετε αν και σε ποια όρια η Επιτροπή μπορεί να παγώσει τα ΝΕΠ σε περίπτωση μεταβολής των νομισματικών ισοτιμιών, η οποία συνεπάγεται, κανονικά, την εν καιρώ αναπροσαρμογή τους.

Η εταιρεία περιορισμένης ευθύνης Unifrex, με έδρα τη Γαλλία, εξάγει γεωργικά προϊόντα, και ιδίως σιτηρά προς την Ιταλία. Στις συμβάσεις που συνάπτει με τους ιταλούς επιχειρηματίες, οι τιμές των εν λόγω προϊόντων συμφωνούνται σε λιρέτες. Τα ΝΕΠ καταβάλλονται απευθείας στην Unifrex από τον ONIC, τον αρμόδιο γαλλικό οργανισμό. Πράγματι, προβλέπεται (άρθρο 2α του κανονισμού 974/71, της 12. 5. 1971, όπως τροποποιήθηκε με τον κανονισμό 1112/73, της 30. 4. 1973) ότι σε

1 — Μετάφραση από τα ιταλικά.